

Fakamatala fakamuimui taha ki he tu'unga e 'Ea

Fakafuofua kihe lahi e 'uha

Tukuatu: 9 Novema 2022

'Oku tau lolotonga fononga atu eni 'ihe faha'i ta'u La Niña

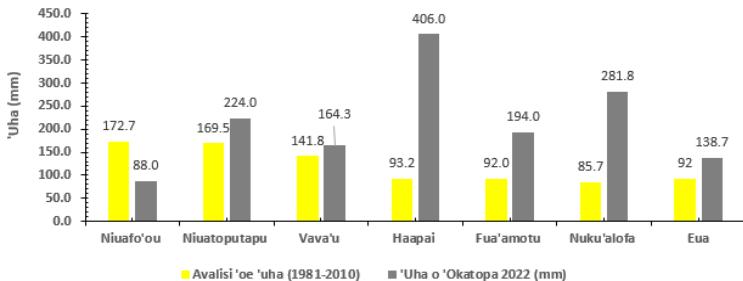
Koe fakafuofua, 'e 'ihe 'avalisi pe ma'olunga 'ihe 'avalisi 'ae 'uha 'ihe mahina 'e 3 ka hoko

- Kuo kaniseli 'ae fakatoknga laála'a na'e tuku atu ki Vava'u, Ha'apai, Tongatapu mo 'Eua. Koe uhi koe kei hokohoko atu 'ae ma'olalo 'ae 'uha 'ihe 'avalisi talu mei Me, koia ai oku kei tu'u p 'ae fakatoknga la'ala'a ki Niuao'ou.

'Okatopa 2022

Na'e tofuhia e 'otu Tonga 'ihe 'uha 'aia na'e ma'olunga 'ihe 'avalisi tukukehe pe a Niuao'ou 'aia na'e kei ma'olalo 'aupito 'ae 'uha na'e to 'i 'Okatopa, koe 'uha lahi taha na'e lekooti i Ha'apai (vakai kihe kalafi moe Tepile 2). Ko e 'avalisi e mafana e 'Ea na'e 24.7°C 'a ia na'e mafana'aki 'a e 0.1°C 'ihe 'avalisi anga maheni. Koe ma'olunga taha e mafana 'o e 'ea na'e 32.6°C 'ihe 'aho 5 'i Nomuka.m Koe ma'olalo taha 'oe 'Ea na'e 16.5°C 'ihe 'aho 23 'i 'Eua.

'Uha 'o 'Okatopa fakahoa kihe 'avalisi (1981-2010)

Tepile 2: Koe 'uha 'ihe mahina 'e 6 kuo hili.

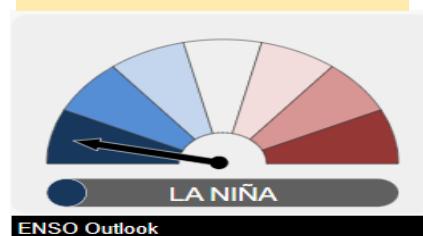
Koe lahi e 'uha na'e lekooti i Me – 'Okatopa 2022 (mm)

	Me	Sune	Siulai	'Aokosi	Sepi tema	'Oka topa
Niuao'ou	102.7	74.5	83.0	93.0	43.3	88.0
Niuatoputapu	120.0	62.5	91.5	104.0	178	224.0
Vava'u	79.1	40.5	76.7	105.9	57.5	164.3
Ha'apai	72.8	18.5	21.0	32.0	94.0	406.0
Fua'amotu	22.3	32.2	22.5	91.6	96.1	194.0
Nuku'alofa	29.0	36.3	20.5	37.9	50.5	281.8
'Eua	n/a	29.5	25.5	62.0	102.4	138.7

Koe ngaahi faka'ilonga tu'ufonua 'ae faha'ita'u mafana.

- Koe taimi 'oku fa'u pununga ai 'ae fanga pii 'ihe ngaahi nge'esi pupuu pe ofi 'aupito kihe kelekele pehe foki ki fale pea 'oku faka'ilonga mai 'e 'iai ha matangi saikolone 'ihe faha'i ta'u saikolone koia.
- Koe fua to'ulu e 'akau fua o mahulu ange 'ihe anga maheni 'oku faka'ilonga 'e 'iai e afa 'ihe faha'i ta'u afa koia.
- Koe taimi 'oku kamata ke matala ai e ngaahi 'akau kakala tu'ufonua 'oku faka'ilonga 'oku ha'u e mafana.
- Kapau 'e lahi e mongomonga 'i fale pea mafana e 'ea mo nau puna 'oku faka'ilonga 'oku vave ha to mai ha 'uha
- Kapau 'e to ha 'uha pea ke fakatoknga'i e moa ta'anee pe fanga moa 'oku 'ikai kenau toi pea mo nau kei 'u'ua pe pea koe faka'ilonga ia koe 'uha 'e 'ikai ke fuoloa.

Tu'u lolottonga e faha'i ta'u

Tepile 1: Fakafuofua kihe 'uha Sepitema 2022 ki Pepueli 2023.

	Tisema 22 — Pepueli 23 (% 'oe faingamalie ke hoko)	Tisema 2022—Pepueli 2023 (% 'oe faingamalie ke hoko)
Niuao'ou	41	38
Niuatoputapu	47	47
Vava'u	53	39
Ha'apai	51	51
'Eua	63	63
Tongatapu	56	54

Fakafuofua kihe lahi e 'uha mei Tisema 2022—Pepueli 2023.
Koe 'uha 'e ma'olunga 'ihe 'avalisi 'ihe 'otu Tonga.

Fakafuofua kihe lahi e 'uha mei Ma'asi —Me 2023.
'E'maolunga i he 'avalisi pe ihe ávalisi ae 'uha 'i he 'otu Tonga.

Ma'olalo 'ihe 'avalisi	Avalisi angamaheni	Ma'olunga 'i he 'avalisi
------------------------	--------------------	--------------------------

Ngaahi me'a ke Fakatokanga'i

Koe faha'ita'u La Niña eni pea koe lahi e ngaahi me'afua 'oku nau fakafuofua 'e foki ki he angamaheni ('ikai ke La Niña pe El Niño) 'ihe konga kimu'a pe 'oe 2023.

Fakatatau kihe ngaahi fakamatala kuo tukuatu 'i 'olunga moe tu'unga lolotonga 'oe 'uha 'oku fale'i atu ai pe kihe kakai ko-toape 'oe ótu Tonga ke tanaki e vai 'ihe taimi 'oku 'uha ai pea ngaue fakapopotopo 'aki. Fakapapau'i ma'u pe 'oku ma'u 'ae ngaahi fakamatala fakamuimuitaha meihe va'a Fakamatala 'Ea pea moe ngaahi fale'i meihe ngaahi kupu fekau'aki tautefito kihe ngaahi va'a 'oku tu'u lavea ngofua kihe fakatamaki fakae-natula o hange koe Ngoue, Mo'ui, Vai moe fakatamaki fakae-natula ke matuútaki pea faka'i si'si'i 'ae uesia moe maumau 'e ala hoko tupu meihe ngaahi fakatamaki fakanatula.

Koe fakamatala 'ea hoko 'e 'oatu fakafuofua kihe uike ua 'o Tisema 2022

Fakatokanga'i ange.

Koe fakamatala ni 'oku fa'u ia 'i he 'osie pe 'ae mahina kotoa hilo hanu tanaki mai e fakamatala mei he ngaahi 'ofisi vakai matangi 'i he 'otu Tonga ni. Lolotonga hono fakohoko 'ehe Potungaue 'a hono 'anlaiso mo fakapapau' 'ae ngaahi fakamatala kuo tanaki ke fa'u 'aki 'ae fakamatala ni, 'oku 'ikai ke fakapapau atu 'ae Potungaue kihe kakato moe tonu 'ae fakamatala ni pea 'oku 'ikai ke totunu keke kakato kihe ngaahi fakamatala ni. Koe ngaahi fakamatala ni 'oku 'otu pe ke tokoni ki ho'fai tu'utu'uni. He 'ikai ke 'ai ha kaunga 'ae Potungaue ki ha'o fatu'utu'uni pe ko ha mole, mau mau pe mo'ua 'e hoko tupu mei ha'o ngau'e 'aki 'ae fakamatala ni. Ki ha'o toe faka'eke'eke fekau'aki moe fakamata ni pea ke katali 'o fetu'utaki mai ki he talekitia 'oe Potungaue Vakai Matangi 'i he metstaff@net.gov.to pe koe puha 1380 pe koe telefoni: (676)35123, 7400062 ki ha toe fakaikiiki.